Stvořitele nebe i země

Původ materiálu
Martina Kadlecová
Pořadí v lekci
27

Téma

- Vyznáváme víru v Boha Stvořitele, ale ke stvoření se chováme, jako by bylo naše a ne Boží.
- Bůh se bude ptát nás, kteří vyznáváme: „Věřím v Boha… Stvořitele nebe a země…“, jak jsme s jeho stvořením naložili.
- Jako ti, kdo vyznáváme víru v Boha Stvořitele, máme o důvod navíc o životní prostředí příkladně dbát a pečovat.

Cíle

- Naučit se vidět svět jako Boží stvoření, ne jako něco, co je tu volně k naší dispozici.
- Děti zažijí krásu a rozmanitost Božího stvoření.
- Děti uslyší, že k naší víře patří odpovědnost za stvoření, které je pod velikým tlakem současného konzumního stylu života.
- Děti budou spolu s učiteli promýšlet, jak žít víru v Boha Stvořitele ve svém každodenním životě.

Pro učitele

Biblický text: Gn 1,1; Ř 8,19

Poznámky k výpovědi kréda

Stvořitel

Myšlenka Boha jako Stvořitele je **nedílnou součástí starozákonní víry**.

Jak jí rozumět? **Gn 1** se tváří pradávně, ale text vznikl až v babylonském exilu, kam byli Izraelci po roce 587 př. n. l. zavlečeni. Izrael vyznal Boha jako Stvořitele až potom, co ho v babylonském zajetí poznal jako Zachránce a Vykupitele. Hospodin podivuhodně vytváří nové, nosné a nadějné podmínky k životu. Je to vyznání Boží svrchovanosti.

Toto vyznání se stalo také **součástí víry křesťanů**, jak o tom svědčí starocírkevní kréda.

Gn 1 není historicko-vědecký popis vzniku světa, ale **hymnus** o velikém a dobrém stvořitelském potenciálu Boha, který tvoří **slovem**. Vyprávění má charakter poetického textu. Pokud by podkopávalo vaši víru to, že se neshoduje s realitou současného vědeckého poznání, podívejme se například, nakolik se česká státní hymna shoduje s realitou, ve které se nachází současná česká společnost (zemský ráj to napohled? A přece ji s dojetím zpíváme. viz *Dvakrát měř, jednou věř*). Bůh Stvořitel není „inženýr světa“, ale **můj a tvůj Tvůrce, který nás oslovuje a zalévá inspirací k novotným činům**. (M. Balabán, Pro homine 2006 / Stvoření — proznívání nového do lidského živo-bytí. *Protestant 1/2006*. Dostupné online.) Zvěst Gn 1 je, že celý svět patří do Boží sféry, Bůh ho stvořil ve své lásce a stvořil ho jako **dobrý**. Bůh ho stvořil jako otevřenou skutečnost, připravenou vykročit po radostné cestě pravdy, totiž po cestě Ježíše Krista.

Stvoření je počátek, nikoli konečný stav. Biblická víra ví, že stvoření je ohroženo špatně uchopenou svobodou člověka (viz Boží zoufalství v Gn 6,6 a prorocké nářky nad podobou světa). Bůh tento svět sleduje, záleží mu na něm, dopouští jistou samostatnost, ale především ho přetváří zevnitř — koná dílo vykoupení. Svět drží a udržuje Stvořitelova věrnost (viz Gn 9,9 smlouva s Noem a s každým živým tvorem). Člověk je sice korunou stvoření, ale stvoření se neudálo jen kvůli člověku, jen jako kulisa pro jeho pobyt a objekt jeho užívání. Člověk je součástí stvoření a jako každý jiný živý tvor byl přijat do Boží smlouvy, do vztahu. Stvoření má cenu samo o sobě.

Víra v Boha Stvořitele není jen jednou z hypotéz na vznik světa. Poznání různých hypotéz je jistě zajímavé a fascinující, ale ještě nás nezavazuje k tomu, **být dobrými správci stvoření**. **Víra v Boha Stvořitele nás vede k převzetí své části odpovědnosti za stvoření.**

Nebe a země

Nejen země, ale i nebe se všemi svými tělesy je stvoření. Slunce, měsíc a hvězdy tedy nejsou bohové a my nejsme zajatci kosmických mocností.

Nebe a země v Bibli znamenají **celek stvoření** . Tvoří dvojici, nejsou to protipóly, obojí patří k Bohem zamýšlené dobré skutečnosti stvoření.

Mezi nebem a zemí je však přece jen jasný **rozdíl**. Nebe představuje pro člověka oblast neviditelnou a **nedisponovatelnou**. Naproti tomu země byla člověku svěřena k odpovědnému **disponování**.(J. M. Lochman, *Otče náš*, str. 73) Zatímco na nebi jako by se vědělo, co je Boží vůle (chvalozpěvy andělů), na zemi se Boží vůle těžce prosazuje a pořád hledá.

Nebe a země Gn 1,1 jsou jevištěm, na kterém se za chvíli začnou odehrávat dějiny Boha a lidí. (Nico ter Linden, *Povídá se…*, str. 11)

Nebe je sféra Boží, člověku běžně nedostupná. Rádi pod ním žijeme, dobře se nám pod ním dýchá, máme rádi modré nebe nad hlavou, raději než sádrokartónový strop kanceláře. Pozvedání zraku k nebi pozvedá celý náš život. K nebi obracíme svoje oči, abychom žasli a civěli, potěšili se krásou a nezměrností.

Země, zamýšlená zahrada Boží, se stala jakýmsi pokusným polem a rejdištěm člověka, který se rád pasuje do role pána tvorstva. Bůh sice dal zemi lidem, ale za určitých podmínek. V současné ekologické krizi je potřeba si uvědomit, že zemi nám Bůh svěřil do správy a péče. Není naše, ale Boží! Je zlé, je hřích stvoření konzumovat **s bezmyšlenkovitou samozřejmostí** (A. Schweitzer), jako by patřilo jenom nám.

Úskalí

- Žel, často jako bychom spíš vyznávali člověka stvořitele než Boha Stvořitele.
- Děti mívají různé strachy — z hvězd, komet, konce světa, z roklí, vlků, divokých prasat, z koster nalezených v lese, z vody… Z přírody jistě plyne i nebezpečí. Je dobré mít před ní respekt a znát ji, abychom věděli, kde hrozí případné nebezpečí a jak se zachovat. Já osobně se víc bojím nebezpečí, která plynou z činnosti člověka (nejrůznější kontaminace prostředí, vlivy působící změnu klimatu) než tzv. „špíny“ původní přírody (bláto, bakterie).
- Deformované pojetí víry v Boha Stvořitele fundamentalistickým přístupem k Gn 1 je nepřekonatelnou překážkou, která zavírá realisticky myslícímu člověku dneška přístup k celému bohatství biblické zvěsti. (Zajímavý článek viz Český bratr 4/2006, Ondřej Stehlík, str. 12)
- Další nebezpečí je, vidět Boha jako toho, kdo se ve své všemohoucnosti o své stvoření sám postará. Nebo si myslet, že se s ochranou stvoření nemusíme trápit, protože Bůh si stvoří nové nebe a novou zemi.

Odkazy

Biblické odkazy

Job 38n; Iz 40,12n; Ž 8; Ž 19; Ž 147.

Literatura

Linden, Nico ter: *Povídá se…* Heršpice: Eman, 1999. (1. díl Genesis, str. 9n)

Lochman, Jan Milíč: *Krédo: základy ekumenické dogmatiky*. Praha: Kalich, 1996.

Gallus, Petr — Balcar, David — Šorm, Zdeněk — Férová, Lydie: *Dvakrát měř, jednou věř: pracovní listy pro katechezi.* Praha: Českobratrská církev evangelická, 2012.

Gore, Al: *Nepříjemná pravda*. Praha: Argo, 2007.

Hudba

Oboroh — Žalmy: I. Ž 8 Hospodine, Pane náš; III. Ž 19 Nebesa vypravují o Boží slávě; II. Ž 147 Jak je dobré Bohu našemu pět žalmy.

Pro děti

Pro předškolní a mladší děti

Zážitková hra

Cíl: všemi smysly zakusit krásu, barevnost, vůni, bohatost a rozmanitost Božího stvoření; naučit se i některé nové druhy přírodnin. Pozastavit se nad tím, co do ruky často bereme s takovou samozřejmostí.

Úvod: „Na počátku“, říká Bible, stvořil Bůh nebe a zemi se vším, co je na ní. Stvořil svět jako dobré místo pro život a byl rád, že se mu to tak pěkně povedlo. A stvořil taky člověka, muže a ženu, a postavil je doprostřed stvoření, jako do rajské zahrady. Člověk a jeho žena zde získali nádherné a dobré místo pro život. Všemi smysly mohli vnímat tu krásu a dobrotu.

Hra: pomůcky: šátek na zavázání očí, do proutěného koše dát překvapení = přírodniny všeho druhu (všední i neběžné i rarity) pokud možno z domácí přírody, nejlépe to, co je právě sezónně dostupné (nejbohatší je na ně podzim, ale i v únoru se jich dá nashromáždit hojně): ovoce a zelenina (např.: jablka, hrušky, ořech vlašský a lískový, mrkev, petržel, celer, cibule, česnek, brambor, červená řepa, čínské zelí, hlávka zelí…), kus dřeva, pěkný kámen, zkamenělina, uhlí, různé druhy šišek, ulita hlemýždě, mušle, větvička smrku, borovice, jedle, list, květ (ten potěší obzvlášť holčičky), šípky, kočičky, jehnědy, mech, růže i s trny, bodlák, parůžek, různé druhy pírek (slepice, husa, dravec, sojka, páv, pštros), semena (nosy javoru, slunečnice, třeba i titěrná) atd., stačí se projít přírodou a porozhlédnout se v obchodě s ovocem a zeleninou.

Postupně vždycky jednomu dítěti zavázat oči a dát mu do ruky nějakou věc a nechat ho pomocí hmatu a čichu (případně dalších smyslů) určit, co drží. Dát každému postupně tři věci,

některé se mohou opakovat u více dětí.

Na závěr je možno jako trumf vytáhnout ještě lupu.

Postřehy

- Předměty rozdělovat spravedlivě, aby každý dostal něco lehčího a taky něco těžšího na poznání — podle schopností dítěte.
- Děti potěšíte, když si budou moci sebou odnést to, co poznávaly nebo aspoň něco z toho (třeba i velkou hlávku zelí — ta vzbudí rozruch a veselí).
- Děti jsou většinou opatrné, když mají něco, co nevidí, ochutnat. Pokud ztratí strach, můžou všechny nakonec zavřít oči a dostat do pusy kousek chleba jako při večeři Páně (všední jídlo a zároveň vzácný Boží dar v jednom).
- Děti jistě dostanou při hře chuť na poznávané plody. Je dobře, když se pak společně mohou do ovoce a zeleniny pustit, i když doma je to třeba až tak moc neláká.
- Na závěr mohou s sebou dostat letáček *Ať se země raduje ze mě* (vydala ČCE, měl by být k dispozici na faře).

Dovětek po hře

Člověk (Adam a Eva) nemůže v Božím stvoření „pěstovat pohodu“ jen podle svého gusta. Dostali od Boha **úkol: „Dobře se mi tady o všechno starejte.“** Mají o všechno pečovat s láskou a obětavostí vlastní Bohu. A tento úkol máme i my.

Pro starší děti I.

(Volně podle vyprávění E. Jonkera při semináři v Praze říjen 2013.)

Učitel převypráví Gn 1 s cílem umožnit prožitek světa Bohem stvořeného jako **svatého prostoru** (holy space), **zažít nicotu a prázdnotu a její naplnění něčím dobrým**.

Pozor: učitel není Stvořitel, ale pouze vypravěč příběhu o stvoření!

Učitel vystupuje klidně, důležitě a zároveň tajemně. Krátce uvede téma: *„Vyznáváme Boha jako Stvořitele nebe a země. Stvořitele dobrého prostoru pro život. Stvořitele života.“*

Má tašku a roli velkého bílého papíru. Na prázdný stůl nebo na zem (zdůrazní prostor a prázdnotu tak, že po desce stolu přejede několikrát rukama) pomalu a obřadně postaví dvě svíčky, do každého rohu jednu, nezapálené. Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země byla pustá a prázdná. Všude byla tma. Rozprostře velký bílý papír a několikrát ho uhladí **rukama**. (**Svatý prostor** = výjimečný, darovaný, zvláštní, Boží. **Cíl:** tichý aha efekt — tady bychom se měli chovat s jistou nesamozřejmostí a opatrností [třeba jako ve veřejné knihovně??? to je taky

svým způsobem svatý prostor]). Ale nad vodami se vznášel duch Boží. Přes celý papír nakreslit obrovský úsměv. Je potřeba začít nesmírně pozitivně.

Otázka na děti: **Co je největší dar, který jste v životě dostali?** Odpověď každého.

Velký úsměv si řekl, že by temnotu mělo nahradit světlo. Zapálí svíčky. Viděl, že světlo je dobré. A oddělil světlo od tmy. Veškeré tvoření se děje ve dne, v noci se odpočívá. Odpočinek je potřebný, potřebujeme i noc a s ní tmu.

1. **Na bílý papír položit obrázek č. 1, první den stvoření.**

   Všude byla samá voda. Voda tvoří prostředí pro životní děje. Voda znamená život, je to nejvzácnější tekutina na planetě, protože bez ní není život možný. I my jsme ze 70% tvořeni vodou. Měli bychom vodu chránit před znečištěním! *I řekl Bůh: „Buď klenba uprostřed vod a odděluj vody od vod.“* (Aby se mezi vodami nahoře a dole vytvořil prostor pro život.) *Druhý den Bůh stvořil nebe, širokou, modře zářící klenbu nad vodou.*

2. **Položit obrázek č. 2, druhý den stvoření.**

   Stále se však nic nehýbalo, nic nebylo živé. I řekl Bůh: „Nahromaďte se vody pod nebem na jedno místo a ukaž se souš.“ Potřebujeme půdu, pevnou zem pod nohama, na které by se dalo stát. Potřebujeme půdu, na které by mohla růst všechna zeleň potřebná k životu. (Blahodárnost zelené barvy, krása, výroba kyslíku, potrava pro lidi i zvířata…)

3. **Dát obrázek číslo 3.**

   I řekl Bůh: „Zazelenej se země všelijakými rostlinami, stromy a keři s plody a ovocem.“ A na zemi vyrostla tráva, vyrašily rostliny a otevřely své listy. Vyrostly stromy a keře, džungle a květiny s množstvím semen a plodů. *A viděl Bůh, že je to dobré. A byl večer a jitro, den třetí.*

   I řekl Bůh: „Buďte světla na nebeské klenbě, aby oddělovala den od noci, aby běžely dny, období, roky.“ A tak ve dne začalo svítit slunce a v noci měsíc s hvězdami.

4. **Obrázek číslo 4.**

   Bůh viděl, že je to dobré. A byl večer a jitro, den čtvrtý. I řekl Bůh: „Ať se voda hemží všelijakou havětí a pod nebeskou klenbou ať létají ptáci.“

5. **Položit obrázek číslo 5.**

   A tak se vody zahemžily množstvím ryb, hvězdic, korálů a všeho, co plave v moři. A pod nebem začali létat ptáci. A viděl Bůh, že je to dobré. A byl večer a bylo jitro, den pátý.
   Líbí se vám ptáci? Máte je rádi? Proč? Dovedete si představit, svět bez ptáků?

   I řekl Bůh: „Ať se země zahemží všelijakými druhy živočichů.“ A Bůh viděl, že je to dobré. A taky stvořil člověka, muže a ženu, aby mu byli podobní a s láskou pečovali o všechno, co Bůh stvořil.

6. **Položit obrázek číslo 6.**

   Bůh viděl, že všechno, co učinil, bylo velmi dobré. A byl večer a jitro, den šestý.

7. **A položit obrázek číslo 7 (bílý papír).**

   Když Bůh udělal všechno, co měl, s láskou se po svém stvoření rozhlédl a měl ze všeho velikou radost. Bůh celému stvoření požehnal. A odpočíval.

   Tuto část je možné zakončit hudbou (Žalm 8 od Oborohu; Arvo Pärt — např. Spiegel in Spiegel; Haydn + videoklip).

Přesah

Vraťte se k rozhovoru nad tím, který z těch oněch sedm dnů je pro vás nejdůležitější? Dal by se některý vynechat? (Dnešní společnost nás tlačí k tomu, sedmý den vynechat. Ale potřebujeme TIME OUT, něco co je mimo běžný čas, jako když trenér ve fotbale svolá svoje svěřence k poradě.)

Pro starší děti II.

Za předpokladu, že Gn 1 už znají z dřívějška:

1. Pustit hudbu s videoklipem (pokud není k dispozici dataprojektor, tak z notebooku).
2. Přečíst: Gn 1,26–28 + Gn 2,15
3. Užíváme víc, než je naše

Bože, užíváme víc než je pro nás připraveno,

proto tvé stvoření trpí.

Spotřebováváme zdroje země

na úkor chudých a málo rozvinutých.

Jsme vězni konzumu

a vyznáváme, že nevíme kudy z tohoto zajetí ven.

Hledáme jistotu v majetku.

Žijeme na úkor těch, kdo přijdou po nás.

Víme, že naše země je křehká, ale toto vědomí nás paralyzuje.

Vyznáváme, že si zvykáme s tímto vědomím nečinně žít

a nedělám nic pro to, abychom se z toho dostali.

Vyznáváme, že často známe pravdu, ale zavíráme před ní oči.

Protože nechceme omezit sami sebe

jsou naše proklamace nevěrohodné.

Protože nechceme být účastni změny,

musí ostatní žít v beznaději.

Protože nechceme zaplatit férovou cenu za nový způsob života,

ostatní musí platit svými životy.

Doufáme ve svornost, ale nic pro to neděláme.

Vyznáváme ideál slitování a lásky, ale nenásledujeme ho.

Bože vyznáváme, že víme o svém hříšném životě,

ale že nám chybí opravdová snaha s naší hříšností zápasit.

Z hlubokosti voláme k tobě, Bože,

prosíme, slyš naše volání.

(modlitba z Church of Norway)

1. V kontrastu, jak ke světu přistupujeme běžně my, pokračovat rozhovorem nad pracovním listem: Obyčejný den (*Dvakrát měř, jednou veř*; Stvoření 4),
2. Porovnat oba přístupy. Který je blíž povolání „být obrazem Božím“?

Přesah

Bože Stvořiteli, ty dáváš světlo a život a raduješ se ze svého stvoření.

Přikázals nám pečovat o tvou zahradu a obdělávat ji,

ale my jsme zneužili krásu tvého stvoření

a nedostáli povolání v opatrování tvého díla.

Vyznáváme, že neseme vinu na ničení konečných zdrojů.

Vyznáváme, že ukrajujeme našim potomkům z jejich práva na život.

Vyznáváme, že se podílíme na obludném znečištění země,

moře a vzduchu.

Vyznáváme, že nám, jako křesťanům,

málo záleží na dobrém životě celého stvoření.

Vyznáváme rozmařilost našeho vlastního životního stylu.

Bože Stvořiteli, znesvětili jsme tvoje stvoření

a zatemnili tvoje světlo.

Ve chvíli ticha se chceme každý sám zamyslet nad sebou

a svým stylem života.

Otázky navíc

- Je možné tvořit slovem? Neříká se, zanechme řečí a pojďme něco dělat?
- Jak tvoří realitu slovo: dobré, pěkné, povbudivé nebo naopak zlé, nevraživé, urážlivé, pomluva…
- Co je to „chaos“? Zažily jste ho někdy? Má něco společného s nicotou a prázdnotou?

Liturgie

Rituál

Na úvod jednotlivých hodin můžete společně s dětmi recitovat:

Věřím v Boha Otce, který nás stvořil, věřím v jeho Syna, který nás zachránil, věřím v Ducha svatého, který nás proměňuje.

Nebo (podle refrénu Svítá 372):

Víru nám dej, co úskalí zdolává, k doufání měj, když prchá z nás odvaha, lásku rozdávej.

Biblický text k zapamatování

Dát se vést sobectvím znamená smrt, dát se vést Duchem je život a pokoj. (Ř 8,6)

Okénko do bohoslužeb

Začněte vyprávět: Děti, pojďte sem, povím vám příběh… (gesty i hlasem vytvořte atmosféru očekávání typickou pro vyprávění pohádek/příběhů). Tenkrát… na začátku… (najednou se jakoby zarazíte)… aha, co bylo vlastně na začátku? Co myslíte vy, že bylo na začátku? (Nechte děti vymýšlet, co by mohlo být na začátku — čehokoliv/příběhu, pohádky…). A co si myslí autor (pisatel) biblických knih, to se dozvíte v nedělce. Pokud by děti zůstávaly ve shromáždění celou dobu, je možné převyprávět pro ně příběh z Genesis tak, jak je navržen "pro starší děti I".

Modlitba

Bože, který jsi ustanovil tanec stvoření, který překvapuješ liliemi na polích, který chaos měníš v řád, veď nás i celou církev k proměně našeho života, abychom zrcadlili Boží lásku a dobrotu ve stvoření. Amen.

Požehnání

Ve jménu Boha, Tvůrce celého světa, i Ježíše Krista, nositele nové smlouvy, i Ducha svatého, který otevírá oči i srdce, jděte v pokoji a svědčete o naději. Amen.

Odkaz na píseň
Hospodine, Pane náš, jak vznešené je tvoje jméno
Laudato sii (SV172)
Zpěv o slunci (SV209)
Pane, slyš náš hlas, chcem tě chválit zas
Za to, že v stromech přečtu život
Proč svítí sluníčko (BTS12)
Slunce svítí na ptáčky (BTS21)
Věčný Bože, Stvořiteli (EZ181)
Modré nebe, slunce zář, Pánu patří díky
Cílová skupina
Starší školní
Školní
Předškolní
Mladší školní
Katechetické cykly
Desatero – Modlitba Páně – Krédo
Téma
Krédo
Biblický odkaz (kat)
Genesis 1